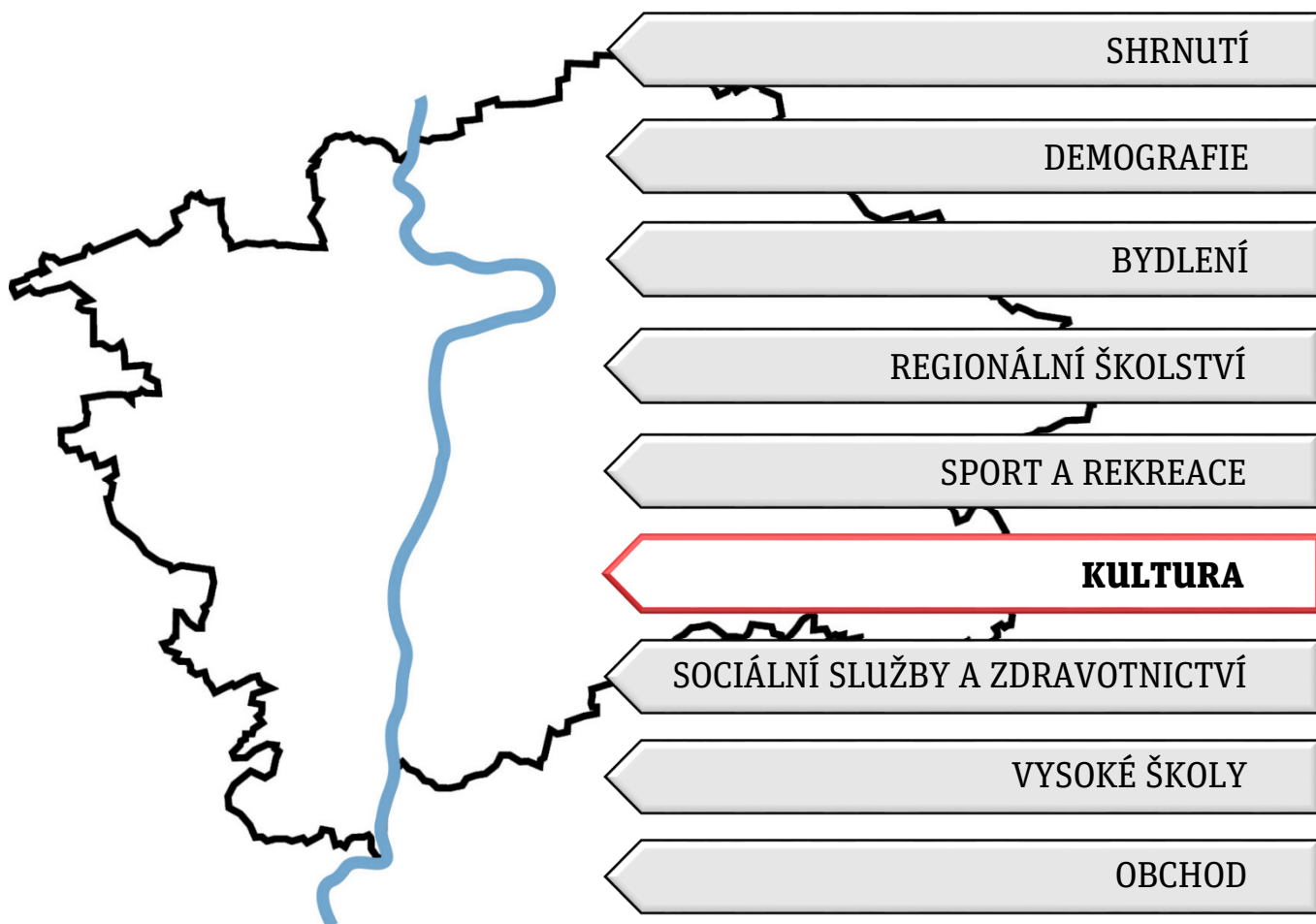

IPR
PRAHA

SEKCE STRATEGIÍ A POLITIK

Demografie, bydlení a veřejná vybavenost v Praze

červen 2015

IPR
PRAHA

ANALÝZA VYBAVENOSTI A DOSTUPNOSTI KULTURNÍCH ZAŘÍZENÍ VE VZTAHU KE KOMUNITNÍMU ROZVOJI V PRAZE

OBSAH

Úvod	5
1. Vymezení a metodika	6
2. Základní charakteristika kulturních zařízení současnosti	7
3. Role kulturních zařízení v rozvoji místních komunit	8
4. Deficity ve vybavenosti kulturně komunitními zařízeními	9
Závěry a doporučení	11
Seznam použitých zdrojů	15

Mgr. Šárka Havlíčková

IPR Praha, Sekce strategií a politik

Demografie, bydlení a veřejná vybavenost: Kultura

Analýza vybavenosti a dostupnosti kulturních zařízení ve vztahu ke komunitnímu rozvoji v Praze

© Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2015

Všechna práva vyhrazena

Elektronická verze dokumentu je dostupná na www.iprpraha.cz

ISBN 978-80-87931-37-0

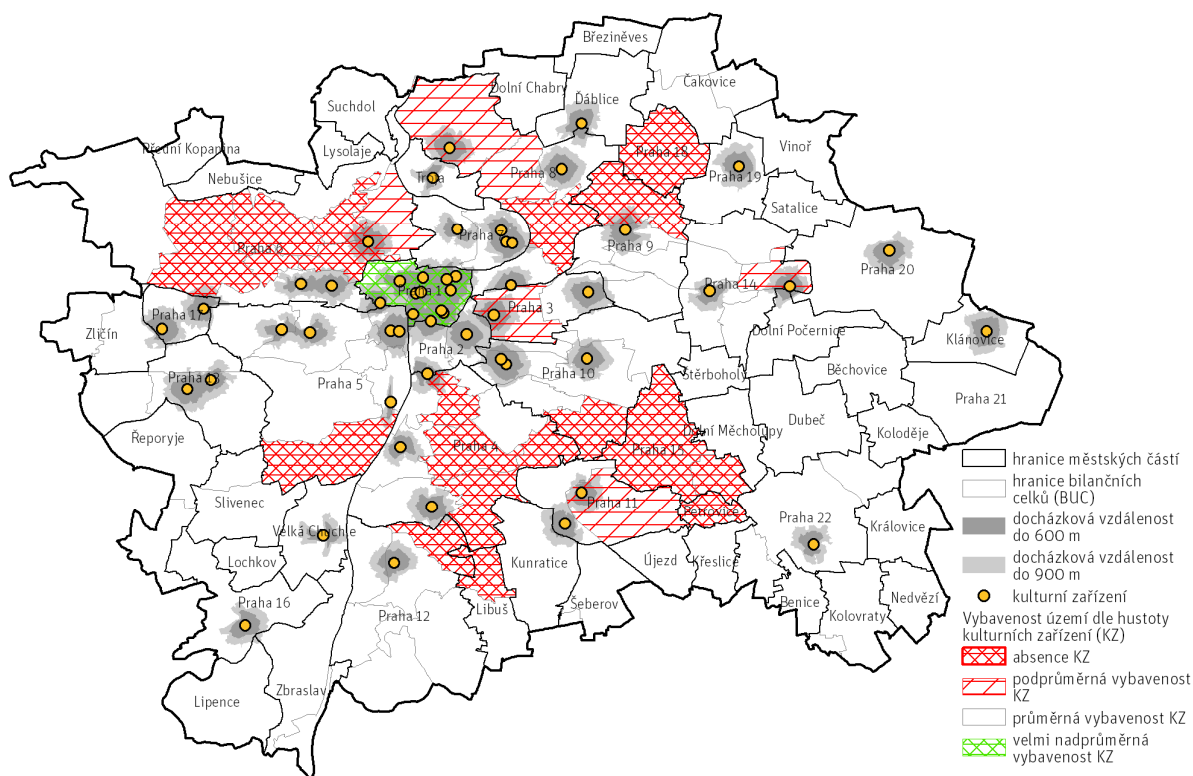
ISBN 978-80-87931-38-7 (pdf)

Úvod

Analýza vybavenosti a dostupnosti vybraného typu kulturních zařízení navazuje na práci expertní skupiny KREATIVITA - Živé, kulturní a kreativní město, která se podílí na aktualizaci Strategického plánu hl. m. Prahy. Živé, kulturní a kreativní město se stalo jedním z hlavních cílů aktuálně zpracovávaného strategického plánu. **Tento strategický cíl definuje Prahu jako město vědomé si své kultury v metropolitní, ale i lokální rovině, město podporující současné umění s respektem ke svým historickým hodnotám, město s efektivním a udržitelným systémem správy kultury, město otevřené, tvořivé a kreativní, založené na vztahu jeho obyvatel k němu a ke svým lokalitám.**

Praha má mimořádnou veřejnou vybavenost v oblasti kultury v rámci celé ČR. Sídli zde většina kulturních institucí celostátního významu a ve městě se nachází 69 % divadel a 57 % galerií a muzeí z celé ČR. **Mimořádná nabídka umění a programů v kulturních institucích metropolitního a celostátního významu v centru města odvádí pozornost od kulturní a kulturně komunitní nabídky v městských částech.** Kulturní aktivity a jejich podpora jsou pro samosprávu v lokalitách spíše marginální, které se nepřikládá větší význam pro místní rozvoj. Tato analýza se pokusila shromáždit argumenty a důkazy o tom, že rozvoj místní kultury má i v rámci metropole obrovské přínosy a je naprosto nezbytné, aby tento kulturní kapitál v Praze (na rozdíl od jiných světových metropolí jako jsou Berlín nebo Vídeň) nezůstával nadále opomíjen. Špatnou situaci okolo příležitostí ke kulturně komunitním aktivitám v lokalitách potvrzuje i analytická část Strategického plánu hl. m. Prahy (2015), kde byla jako slabá stránka současného stavu vybavenosti kulturními zařízeními identifikována špatná vybavenost funkční kulturně komunitní infrastrukturou v jednotlivých městských částech Prahy. Praha, jakkoli celkově bohatá na kulturní život, soustřeďuje veškerou pozornost do svého středu. Vně kompaktního města, v sídlištních zástavbách, je nabídka kulturního a volnočasového vyžití obecně slabá. Chybí infrastruktura, nabídka služeb je nekvalitní a nedostačující. Důsledkem je nefungující komunitní život a nezájem obyvatel o dění v lokalitě, kde bydlí.

Mapa 1: Dostupnost kulturně komunitních zařízení na území Prahy

Obzvláště nízkou vybaveností kulturně-komunitní infrastrukturou trpí okrajové oblasti Prahy, zejména hustě osídlená sídliště, jako Jižní Město, Čimice, Bohnice, Prosek a Letňany a celý pás území od západní části Dejvic přes Vokovice, Veleslavín, Liboc až k Ruzyni. Kulturní domy, které se v těchto lokalitách vyskytují, jsou nefunkční, a to jak z hlediska architektury a designu, tak programové nabídky. Služby, které taková centra poskytují, jsou často neatraktivní a neodrážejí skutečné potřeby obyvatel lokality. Přitom se jedná o lokality, kde žije velká část obyvatel Prahy (1 056 353 lidí – stav k 31. 3. 2014).¹

Současný životní styl Pražanů se přitom o kulturu podstatnou měrou opírá. Jak vyplývá z průzkumu², kulturní aktivity tvoří celkem 62,7 % ze všech aktivit, kterými Pražané tráví svůj volný čas. Praha také nabízí nejvíce divadelních představení ve více než 100 divadlech (největší kapacita sedadel na obyvatele, 130 sedadel na 10 tis. obyvatel) v ČR. Návštěvnost divadel je přitom čtyřnásobně vyšší než v ostatních regionech ČR. V Praze je také každoročně evidována nejvyšší částka vynaložená domácnostmi na kulturu v ČR.³

Právě proto je tato analýza specificky zaměřena na význam fungování a dostupnosti multifunkčních kulturních zařízení v městských částech Prahy. Kulturních zařízení, která mají potenciál přispívat k rozvoji místních komunit a lokálního společenského a kulturního života.

Analýza se zabývala otázkami:

- 1) Jaká je základní charakteristika kulturních zařízení současnosti, potřebných zejména mimo centrum města?
- 2) Jakým způsobem kulturní zařízení přispívají ke kvalitě života a pozitivnímu rozvoji místních komunit ve městě?
- 3) Ve kterých územních celcích města jsou největší deficity ve vybavenosti kulturními zařízeními?
- 4) Jaká opatření a kulturní politiky mají být pro podporu multifunkčních kulturních center navržena?

1. Vymezení a metodika

Pro určení deficitů občanské vybavenosti kulturními zařízeními byla aplikována metodika dle standardů britského Arts Council.⁴ Potřebnost kulturních zařízení je zde stanovena v závislosti na počtu trvale žijících obyvatel v dané lokalitě/urbánním celku. Dle britských standardů je potřeba na zřízení kulturně-komunitního centra vyjádřena hustotou 20 tis. obyvatel na území městského urbánního celku.

Hustota obyvatel na území hlavního města Prahy byla prověřena ke stávajícím adresným bodům kulturních zařízení a k bilančním územním celkům. Do rozvahy deficitů nejsou zahrnuta území s menší hustotou než 20 tis. obyvatel. Kulturní zařízení, která byla sledována, mají specifickou charakteristiku a kulturně komunitní programový profil.

Kulturní zařízení (KZ) a jeho kritéria pro zařazení do analýzy:

- a) KZ je multifunkční prostorové a technické zázemí, které umožňuje profesionálně prezentovat a vytvářet různorodé formáty kulturních aktivit a žánrů.
- b) Kapacita KZ je více než 100 diváků/účastníků kulturní a komunitní akce.
- c) KZ je v provozu kontinuálně a nabízí pravidelně každý měsíc kulturní program.
- d) Pravidelná živá programová nabídka KZ je složena minimálně ze tří druhů aktivit z následujícího spektra:
 - kulturní produkce (koncerty, divadlo, cirkus, projekce, výstavy apod.)
 - vzdělávání (workshopy, přednášky, semináře, konference)
 - volnočasové programy pro děti, rodiny s dětmi a seniory
 - nízkoprahový princip fungování
 - společenské akce (plesy, slavnosti, komunitní setkávání)

¹ Analýza pro Strategický plán hl. m. Prahy, Živé a kreativní město, kolektiv autorů

² Životní styl Pražanů, MEDIAN exkluzivně pro IPR Praha, 2014

³ Životní styl Pražanů, MEDIAN exkluzivně pro IPR Praha, 2014

⁴ Cultural Planning, an Urban Renaissance? Graeme Evans, Routledge, 2001

2. Základní charakteristika kulturních zařízení současnosti

Model fungování kulturních zařízení vyhovujících potřebám současného životního stylu ve městě byl definován, jako multifunkční kulturní prostor, který je skutečnou integrací různých funkcí v čase a prostoru.⁵ **Vzhledem k připravenosti a otevřenosti takového prostoru pro rozmanité využití, mohou multifunkční kulturní zařízení přispět k vitalitě dané komunity.** Jsou výzvou i zázeminím pro různé členy komunity, včetně aktivistů, umělců, akademiků a sociálních podnikatelů, což takovým zařízením umožňuje fungovat jako inkubátory pro nové myšlenky, výměnu znalostí, sdílení zkušeností a experimentování.⁶ **Skutečné živé propojení různých komunit v rámci aktivit a programu kulturního zařízení může inspirovat inovativní myšlení a poskytuje příležitosti pro spolupráci a partnerství (nová pracovní místa, nové podnikatelské záměry).**

Bohužel v České republice zatím zůstává hojně rozšířena omezená představa o fungování kulturně komunitního centra, a zejména správci těchto zařízení si je představují spíše jako místa pro plesy, taneční párty a odpočinkovou zábavu. Tradičně je také v těchto centrech poskytován prostor pro vzdělávací programy pro děti a seniory, problémem však zůstává zpětná vazba a kvalita, kterou tyto programy mají a zda skutečně odrážejí poptávku a potřeby místních komunit. Nastupující mladá generace se proto často těmto místům vyhýbá a spontánně své potřeby naplňuje buď přímo ve veřejném prostoru města, nebo vytváří nová kulturní centra a prostory. Konkrétním příkladem může být třeba Radlická - kulturní sportovna vytvořená v roce 2014 ze starého drážního skladu na Smíchově. Iniciátoři jejího oživení ji popisují jako: „... nově vznikající prostor v Praze na Andělu, v areálu Českých drah. Je to místo, kde si každý může vymyslet, jak by prostor využil a tím posunul Radlickou zase o kus dál. Přijít můžete každý s nápadem na uspořádání vlastního koncertu, narozeninové oslavy, party, divadelního představení, libovolné výstavy či workshopem, s jakýmkoliv druhem sportu, který u nás ještě neděláme, s jednodenní i dlouhodobou aktivitou nebo čímkoliv jiným, pro co není jinde v Praze vhodné místo.“⁷ Z popisu aktivit a programu je zřejmé, že zejména pro mladou generaci v Praze chybí otevřené možnosti seberealizace v rámci kulturně komunitního života. Stávající kulturní zařízení nejsou způsobem managementu a programového vedení často dostupná, chybí otevřenost komunitě a její kreativitě. Oživení opuštěného objektu nebo kulturního zařízení je běh na dlouhou trať a pro silné hráče, přes řadu správních rozhodovacích mechanismů.

Fascinujícím jevem je také řada pozitivních dopadů, kterou aktivní komunita vybudováním nového komunitního centra dosahuje: „...Bývalý sklad byl dlouhá léta útočištěm bezdomovců a narkomanů, kteří zde nastřádali několik tun odpadků a zároveň svým chováním rušili přilehlé domy a ohrožovali kolemjdoucí. My jsme prozatím na své náklady celý prostor vyklidili, veškerý odpad odvezli a udělali základní rekonstrukci. Momentálně je prostor využíván jako zázemí pro různé organizace a k pořádání kulturních akcí.“⁸ Nezávislost komunitního rozvoje v současnosti má také nový rozměr financování (crowdfunding), což dokazuje fakt, že například statisícovou částku na rekonstrukci sociálního zařízení tým Radlické - kulturní sportovny sesbíral od svých fanoušků přes crowdfundingový portál www.hithit.com.

Ve veřejné správě však zatím chybí proaktivní přístup k těmto novým projevům občanské kulturní angažovanosti. Umíme si vážít a skutečně náležitě ocenit občanské aktivity, které přispívají k tvorbě kulturních míst a pozitivních vazeb na lokalitu? V některých městských částech (Karlín, Vršovice, Holešovice) se v současnosti objevuje mnoho občanských iniciativ přispívajících k rozvoji kulturně komunitního života, nicméně často neexistuje žádná spolupráce s vedením městské části ani profesionální mapping a analýza potřeb těchto veřejně prospěšných iniciativ.

V Praze se potřeba multifunkčních kulturně komunitních zařízení projevuje v posledních letech vznikem sezónních kulturních center, která jsou povětšinou navázána na jedinečná místa, konkrétní akce nebo komunity. Internetový portál City Bee⁹ identifikoval 11 míst v Praze, která v jarním období ožívají na celou sezónu originálním open air programem a nabízejí kromě občerstvení i různorodé akce od koncertů, sportovních klání, tančírén až po letní kina. Jsou to například: Containall, Stalin, Tiskárna na vzduchu, Nákladové nádraží Žižkov, Šlechtovka, Náplavka (BajkAzyl, (A)void floating gallery, Divadelní loď Tajemství, Přístav 18600, Riegrový sady, Parukářka, Café Neustadt, a Žluté lázně. Dalším fenoménem jsou pouliční festivaly, které posilují místní

⁵ Multifunctional landscape, motives, concepts and perceptions, VOL.1., Theory, Values, History, WIT Book Press, 2004

⁶ Multifunctional landscape, motives, concepts and perceptions, VOL.1., Theory, Values, History, WIT Book Press, 2004

⁷ Prezentace projektu Radlická - kulturní sportovna, www.hithit.com

⁸ Prezentace projektu Radlická - kulturní sportovna, www.hithit.com

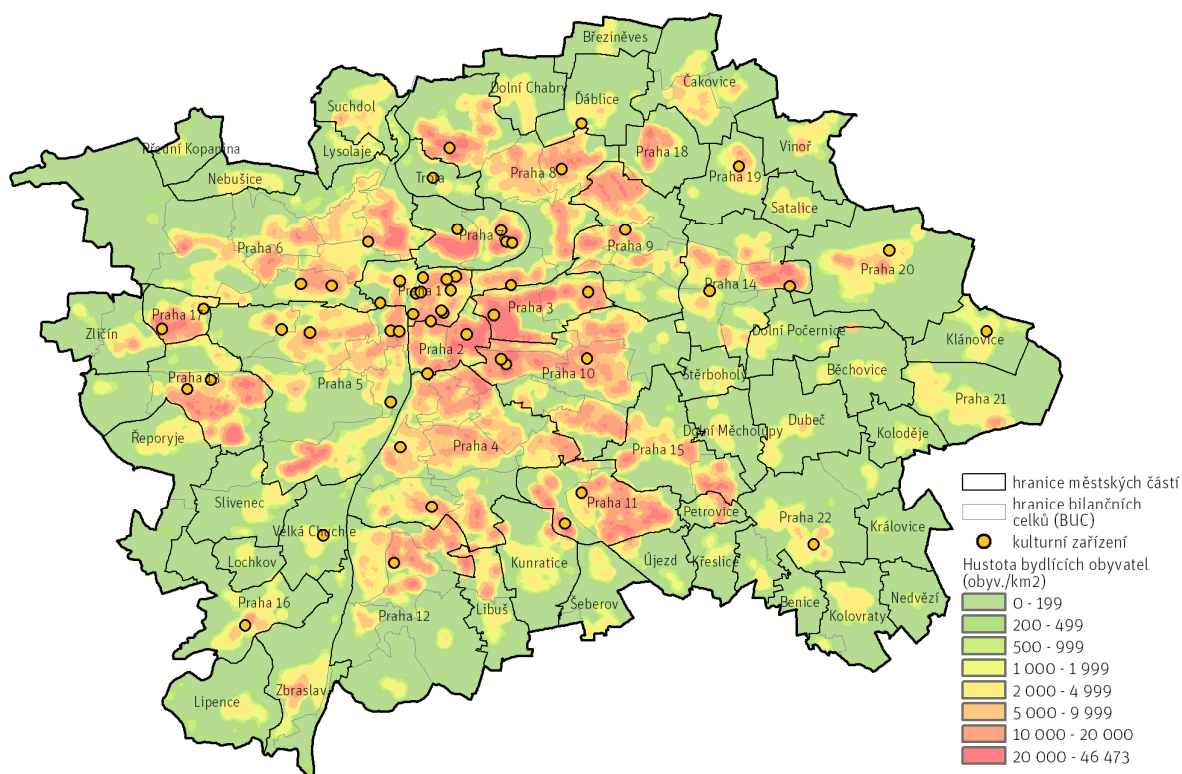
⁹ <http://www.citybee.cz>

komunity, jsou to např.: Korzo Krymská (Praha 10), Zažít město jinak (různé městské části), Františkovy lásky (Praha 7) nebo Strawberryfields (Praha 14).

3. Role kulturních zařízení v rozvoji místních komunit

Kultura je pohon a kormidlo komunitního rozvoje.¹⁰ Kultura je tam, kde se nejvíc cítíme být sami sebou. Dává nám identitu a smysl. Kultura má mnoho podob, tvoří ji naše historie, jazykové a komunikační formy, včetně toho, jaké sociální a politické přesvědčení vyznáváme a jak se přizpůsobujeme podmínkám životního prostředí. Kultura je společenským „lepídem“, které nás drží pohromadě, ale i tím, co nás jako společnost dokáže doslova držet od sebe. Pokud je kultura to, co nás spojuje, pak je to pro komunitní kulturní rozvoj přirozený a funkční nástroj, který vyladuje a posiluje naše spojení.

Mapa 2: Lokace 55 funkčních kulturně komunitních zařízení na území Prahy

Zdroj: IPR Praha

Statistiky, indikátory a data analyzovaná v zahraničí za posledních pár desetiletí ukázala, že kultura může být mocným pohonem rozvoje komunit a místních společenství s příznivými ekonomickými dopady i pozitivním vlivem na životní prostředí.¹¹ Lidé na celém světě – na venkově i ve městech - hledají smysl a identitu svých společenství ve spojení s místy, kde žijí. Jakou roli má přesně kultura v komunitním rozvoji? Každá komunita má tendence být statická, přitom určitý stupeň trvalého procesu změn je pro přežití a prosperitu komunity nutný.

¹⁰ Culture: a driver and enabler of sustainable development, UNESCO, Květen 2012

¹¹ Culture: a driver and enabler of sustainable development, UNESCO, Květen 2012

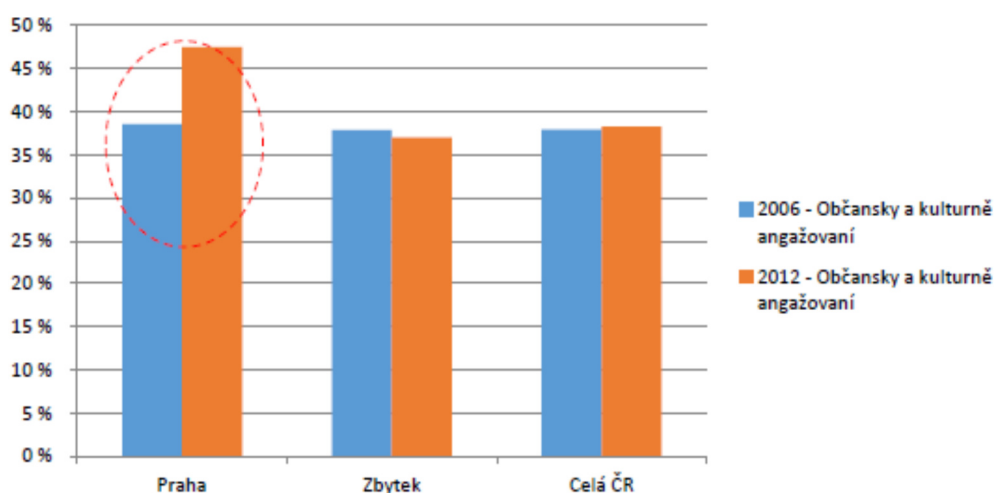
Organizace kulturních aktivit zasahuje přímo do srdce komunity a vyvolává zde velkou tvořivost a vášně, schopnost ocenit krásu a novou chuť řešit problémy. Výsledkem je zdravá a prosperující komunita.¹²

V Praze bohužel v mnoha lokalitách chybí zázemí, které by mohlo sloužit podpoře aktivního občanského, kulturního a komunitního života. **Současný stav je důsledkem administrativních zásahů, minulých migračních trendů a oslabení občanské kultury v období totality, kdy došlo k narušení místních komunit a identit v centrálních i okrajových částech města.** Bez pěstování lokální kultury - místních komunit, sousedských sociálních sítí či samosprávných a občanských aktivit, dochází k narušení vazeb k dané lokalitě. **Výsledkem jsou území obydlená lidmi bez vztahu k místu a bez sociálního ukotvení, což se negativně projevuje na kvalitě jejich života a i na kvalitě obytného prostředí.**¹³

Praha má přitom značný potenciál zapojení svých obyvatel do utváření charakteru a fungování města a posílení místních identit i celopražského patriotismu. I přes výše zmíněné negativní faktory v Praze funguje množství nejrůznějších kulturních a občanských aktivit lokálního charakteru, které podporují setkávání lidí a budování komunity se vztahem k danému místu. Mezi příznivé jevy také patří nadprůměrná vzdělanost populace, koncentrace občanských iniciativ, vyšší participace ve volbách a nadprůměrný podíl „rodáků“.

Velkou roli v udržitelnosti kvality městského prostředí hrají také drobné organizace z oblasti kulturního a kreativního průmyslu, kde se angažují velmi často mladší pracovníci. Tato generace mladých tvůrců (designéři, architekti, filmaři, módní návrháři apod.) plní úlohu aktérů lokálního rozvoje a míst a jsou novým typem občansky aktivních profesionálů, kteří se angažují ve veřejném prostoru v obecně prospěšných iniciativách, při řešení různých kauz a v participativním plánování města. V Praze vzrostl podíl občansky a kulturně angažovaných obyvatel mezi roky 2006–2012 o 10 %.

Graf 1: Vývoj zastoupení občansky a kulturně angažovaných obyvatel

Zdroj: Analýza agentury MEDIAN, Životní styl a rodinné hodnoty v Praze, pro IPR Praha 2014

4. Deficity ve vybavenosti kulturně komunitními zařízeními

V současnosti je na území města 12 291 ekonomicky aktivních kulturních subjektů, z nichž některé provozují kulturní zařízení (celoročně funguje přes 600 zařízení).¹⁴

Síť pražských kulturních zařízení v roce 2014 tvořilo 106 divadel a divadelních studií, 22 stálých kin a 15 multikin, 5 přírodních amfiteátrů, 117 muzeí včetně 13 budov Národního muzea a 3 budov Muzea hl. m. Prahy a památníků, 226 galerií včetně výstavních síní a 102 veřejných knihoven včetně poboček. V Praze je dále 12

¹² Culture: a driver and enabler of sustainable development, UNESCO, Květen 2012

¹³ Analýza pro Strategický plán hl. m. Prahy, Živé a kreativní město, kolektiv autorů

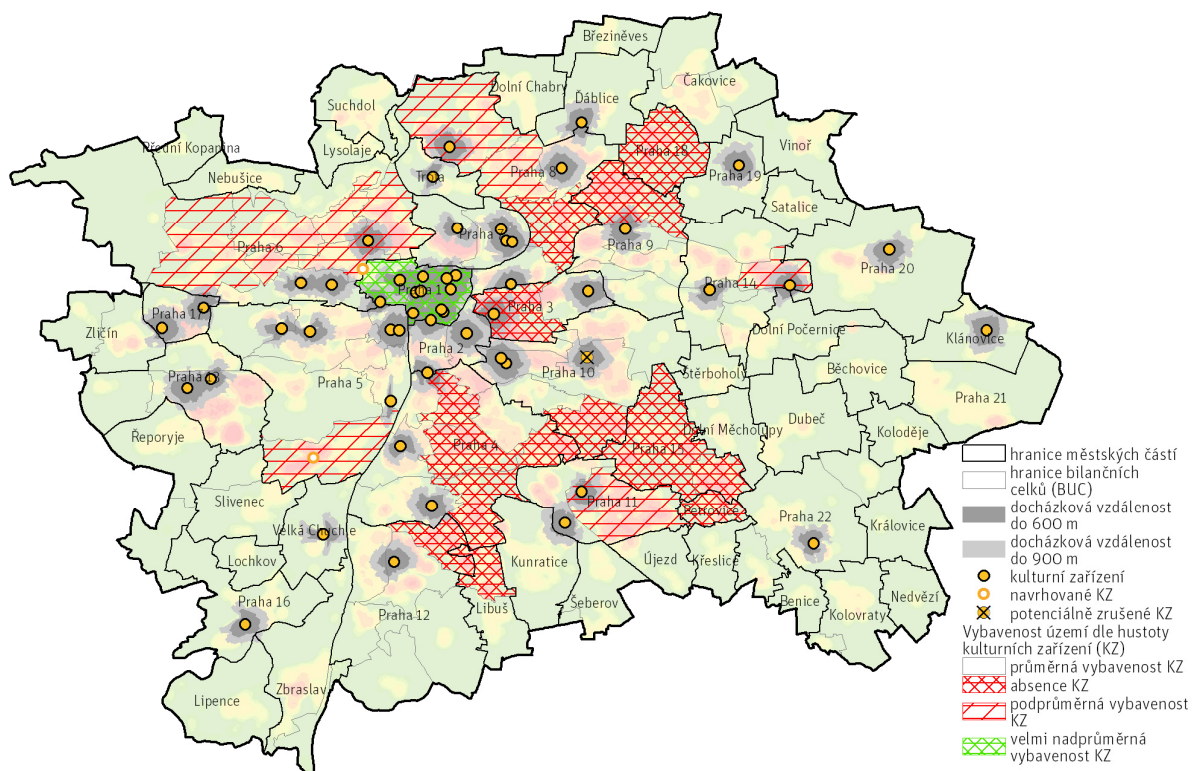
¹⁴ ÚAP, IPR Praha 2014

zahraničních kulturních center, 1 planetárium, 2 hvězdárny a 136 hudebních klubů. Počet těchto zařízení každoročně narůstá. Největší koncentrace kulturních zařízení je v městské části Praha 1.¹⁵

Při analýze rozmístění kapacit kulturně komunitních zařízení podle adresných míst zjistíme, že se na území Prahy nalézá **celkem 55 budov**, vyhovujících stanoveným kritériím analýzy (stav k 31. 12. 2014). Tento údaj zahrnuje budovy veřejných i soukromých zařízení. **Nejvíce těchto budov je soustředěno na území městské části Praha 1 (12 budov)**. Kulturně komunitní infrastrukturu v městských částech tvoří také 22 budov Domů dětí a mládeže a 90 budov knihoven.

Při hlubší analýze dostupnosti a vybavenosti jednotlivých městských částí kulturními zařízeními jsme použili metodiku drobnějších územních celků přiměřené velikosti, celistvosti a logických dopravních vazeb. Z celkového počtu 120 bilančních územních celků (BUC) bylo identifikováno **7 územních celků s podprůměrnou vybaveností a 20 bilančních územních celků s úplnou absencí kulturně komunitních zařízení**. Mezi ně patří i tyto územní celky nebo jejich části: Praha 6 - Střešovice, Hradčany, Břevnov, Vokovice, Veveslavín, Liboc, Ruzyně, Praha 4 – Lhotka, Krč, Michle, Libuš, Písnice, Praha 12 - Kamýk, Praha 4 – Nusle, Pankrác, Podolí, Praha 8 - Libeň, Praha 9 - Prosek, Střížkov, Vysočany, Praha 18 – Letňany, Praha 15 – Horní Měcholupy, Hostivař, Praha 5 – Hlubočepy, Barrandov, Praha 10 – Záběhlice, Zahradní Město a Spořilov. **Nevyšší nedostatky jsou v oblasti sídlišť Letňany – Prosek, kde žije přes 60 tis. obyvatel a v oblasti západních Dejvic, přes Petřiny, Veveslavín, Vokovice, Liboc a Ruzyni, kde žije přes 55 tis. obyvatel**. Ani v jedné z této lokalit není funkční a kapacitně odpovídající kulturně komunitní zařízení.

Mapa 3: Budovy kulturně komunitních zařízení (2014) a hustota osídlení (2020) na území Prahy

Zdroj: IPR Praha

Při kontrolním součtu celkového předpokládaného počtu obyvatel na území města Prahy v roce 2020 (přes 1 260 tis. obyvatel)¹⁶ při předpokladu 1 kulturního zařízení na 20 tis. obyvatel, vychází absolutní počet na 63 kulturních zařízení pro obsluhu potřeb všech obyvatel města. Zatím nejsou známy záměry nové výstavby

¹⁵ ÚAP, IPR Praha 2014

¹⁶ Analýza a prognóza demografického vývoje Prahy, T. Brabec, IPR Praha 2015

kulturních zařízení nebo revitalizace jiných prostor za účelem zřízení nových kulturních zařízení kromě 3 lokalit (Barrandov-Holyně, Hradčany, Dejvické centrum). Naopak hrozí zánik KD Barikádníků ve Strašnicích. **Předpoklad úplné absence kulturních zařízení na ostatních identifikovaných územních celcích trvá.**

Proměny hustoty obyvatelstva v roce 2020 na území Prahy neovlivní příliš dramaticky potřebnost kulturních zařízení v jednotlivých bilančních územních celcích. Významným faktorem, který ovlivní zejména programovou náplň kulturně komunitních zařízení, bude zvyšující se počet cizinců a přistěhovalců v Praze.¹⁷ V Praze již nyní cizinci tvoří necelých 13 % z celkové populace. Nicméně **multikulturalita a otevřenost jsou v současnosti v Praze vnímány převážně jako problém a zdroj potenciálního nebezpečí.**¹⁸ Kontakt mezi občany ČR a obyvateli ostatních národností a etnik je velmi malý a nerozvinutý. Dalším faktorem je stárnutí populace, které bude zvyšovat nároky na užívání, prostupnost a bezbariérovost města a na sociální kohezi zejména na lokální a komunitní úrovni.¹⁹ Právě kulturně komunitní zařízení v lokalitách jsou nástrojem pro prevenci sociálně patologických jevů, které lze s proměnou složení společnosti očekávat.

V roce 2020 bude na území celého města chybět pro zdravý kulturně komunitní rozvoj 11 funkčních kulturně komunitních zařízení. Vzhledem k dalšímu předpokládanému poklesu počtu obyvatel v centru města do roku 2020 se nadprůměrná vybavenost centra kulturními zařízeními bude zvyšovat. **Při plánování nové výstavby kulturních zařízení (např. nové koncertní síně pro Českou filharmonii) by bylo vhodné uvažovat o umístění budov v deficitních územních celcích.**

Závěry a doporučení

Minimum kulturně komunitních zařízení s programovým profilem odpovídajícím současnému životnímu stylu ve městě

Kulturní zařízení je nástroj pro udržitelný rozvoj společenství (Sustainable Community Development).²⁰ Kulturně komunitní centrum současnosti je jedinečným prostorem, které svým atraktivním programem, jedinečnou atmosférou a způsobem komunikace vytváří živé vazby napříč občanskou společností a všemi generacemi. **Svémi jedinečnými aktivitami propojuje veřejnost, neziskové organizace i individuální iniciativy do projektů přispívajících k rozvoji identity místní komunity a konkrétního území.** Je to místo, kde může veřejnost nejen něco vidět nebo se pasivně účastnit připraveného programu, ale je to místo, kde se může zapojit, setkat, seznámit se, realizovat své nápady, objevovat současnou tvorbu a nové trendy a o všech těchto zkušenostech diskutovat.²¹

V Praze s podobným programovým profilem funguje jen minimum kulturních zařízení. Současný stav je důsledkem administrativních zásahů, minulých migračních trendů a oslabení občanské kultury v období totality, kdy došlo k narušení místních komunit a identit v centrálních i okrajových částech města. Výsledkem jsou území obydlená lidmi bez vztahu k místu a bez sociálního ukotvení, což se negativně projevuje na kvalitě jejich života a i na kvalitě obytného prostředí.²²

Praha má přitom značný potenciál zapojení svých obyvatel do utváření charakteru a fungování města a posílení místních identit i celopražského patriotismu. I přes výše zmíněné negativní faktory v Praze funguje množství nejrůznějších kulturních a občanských aktivit lokálního charakteru, které podporují setkávání lidí a budování komunity se vztahem k danému místu. Popsaný programový profil dokáže nabídnout v plné síle například sezónní kulturní centra (jako: Containall, Náplavka, Přístav 18600 a další).

Chybí povědomí a vzdělání samosprávy o roli kulturních zařízení v rozvoji místních komunit

Kultura je pohonem a kormidlem komunitního rozvoje. Kulturně komunitní centrum je základním nástrojem i místem projevu zdravé a prosperující komunity. Hlavní město Praha i městské části tento potenciál nevyužívají a neintegrují do projektů místního rozvoje. Mimořádná nabídka umění a programů metropolitního a celostátního významu v centru města odvádí pozornost od kulturně komunitní infrastruktury a programové nabídky

¹⁷ Analýza a prognóza demografického vývoje hl. m. Prahy, T. Brabec, IPR Praha 2015

¹⁸ Analýza pro Strategický plán hl. m. Prahy, Živé a kreativní město, kolektiv autorů

¹⁹ Analýza a prognóza demografického vývoje hl. m. Prahy, T. Brabec, IPR Praha 2015

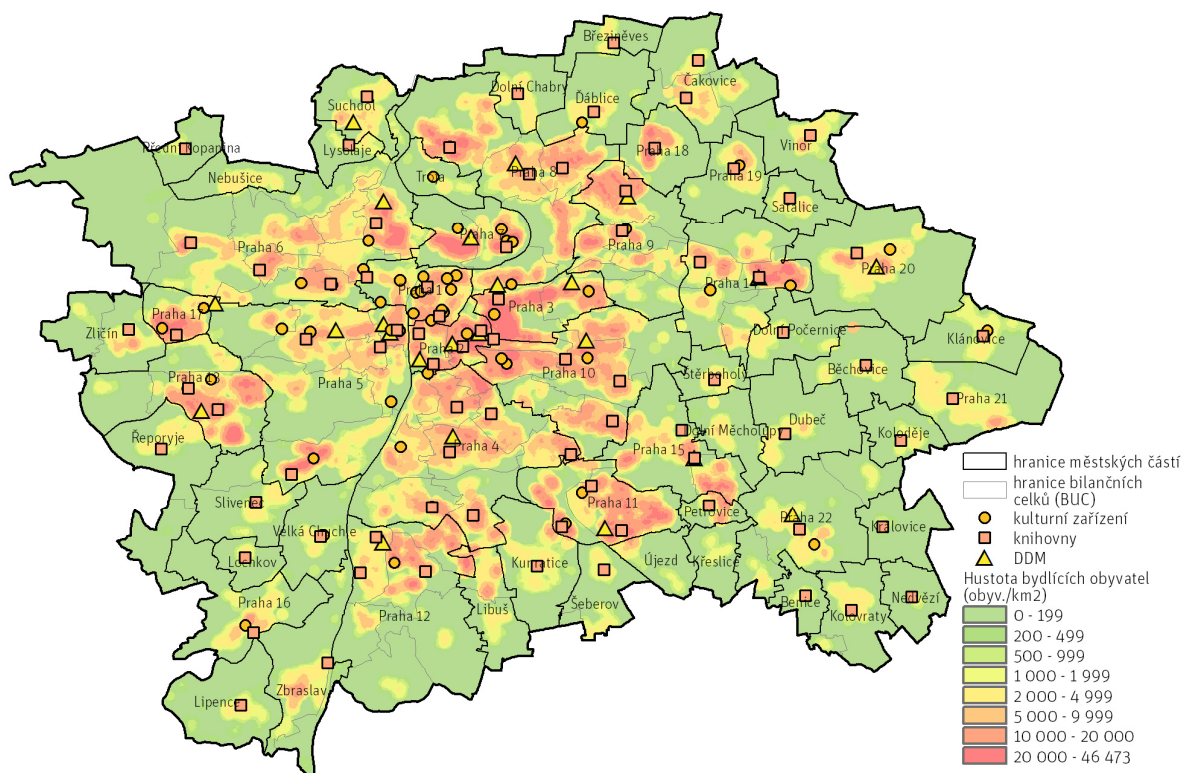
²⁰ Cities, culture and sustainable development, Nancy Duxbury, CES 2012

²¹ Our Creative Diversity – UNESCO report on Culture and Development, Paříž, 1996

²² Analýza pro Strategický plán hl. m. Prahy, Živé a kreativní město, kolektiv autorů

v městských částech. Kulturní aktivity a jejich podpora jsou pro samosprávu v lokalitách spíše marginální, které se nepřikládá větší význam pro místní rozvoj. **Samosprávě chybí znalosti a management kapacity, které by s tímto fenoménem dokázaly profesionálně pracovat.** Stagnaci podporuje také vnímání kulturně komunitního centra jako místa pro plesy, taneční párty a odpočinkovou zábavu. Tradičně je v takových kulturních centrech poskytován prostor pro vzdělávací programy pro děti a seniory, problémem však zůstává zpětná vazba a kvalita, kterou tyto programy mají. Nastupující mladá generace se proto často těmto místům vyhýbá a spontánně své kulturní potřeby naplňuje buď přímo ve veřejném prostoru města, nebo vytváří nová kulturní centra a prostory.

Mapa 4: Budovy kulturně komunitních zařízení na území Prahy

Zdroj: IPR Praha

V Praze se **potřeba multifunkčních kulturně komunitních zařízení projevuje v posledních letech vznikem sezónních kulturních center**, která jsou povětšinou navázána na jedinečná místa, konkrétní akce nebo komunity. Jsou to například: Containall, Stalin, Tiskárna na vzduchu, Nákladové nádraží Žižkov, Šlechtovka, Náplavka (BajkAzyl, (A)void floating gallery, Divadelní loď Tajemství), Přístav 18600, Riegrovy sady, Parukářka, Café Neustadt, a Žluté lázně. V některých městských částech (Karlín, Vršovice, Holešovice) se v současnosti objevuje mnoho občanských aktivit přispívajících k rozvoji kulturně komunitního života, nicméně často neexistuje žádná spolupráce s vedením městské části nebo analýza potřeb těchto veřejně prospěšných iniciativ.

Na území Prahy je 20% deficit vybavenosti kulturně komunitními zařízeními

Na území Prahy se nalézá celkem 55 budov celoročně fungujících kulturně komunitních zařízení. Tento údaj zahrnuje budovy veřejných i soukromých subjektů. Nejvíce těchto budov je soustředěno na území městské části Praha 1 (12 budov). Kulturně komunitní infrastrukturu v městských částech tvoří také 22 budov Domů dětí a mládeže a 90 budov knihoven. Zatímco centrum města má nadprůměrnou vybavenost kulturně-komunitními zařízeními (12 budov při počtu 31 996 trvale bydlících obyvatel, stav 2014), v ostatních částech města, kde žije většina obyvatel v současnosti (2015) **chybí okolo 14 funkčních kulturně komunitních zařízení s celoročním provozem.** Nejvyšším deficitem vybavenosti trpí území sídlišť Letňany-Prosek, Jižní Město, Bohnice-Čimice

a velké části území městských částí Praha 6 a Praha 12. **V roce 2020 bude na území celého města stále chybět pro zdravý kulturně komunitní rozvoj 11 funkčních kulturně komunitních zařízení.** Při plánování nové výstavby kulturních zařízení (např. nové koncertní sítě pro Českou filharmonii) by bylo vhodné uvažovat o umístění budov v deficitních územních celcích. Trend, který bude ovlivňovat vybavenost území kulturně-komunitními zařízeními v následujících letech, bude snaha městských částí o zvyšování kvality života příjemným a podnětným prostředím a v neposlední řadě dostupnost vysoce kvalitních služeb.

Kulturně komunitní zařízení současnosti hrají zásadní roli při posilování místních komunit a sousedských vztahů. Praha má obrovský potenciál občansky a kulturně aktivních obyvatel, avšak chybí propojení, komunikace a spolupráce mezi veřejnou správou a občanskými iniciativami, které nemají žádné zázemí pro své aktivity a nevyhovující kulturní nabídka v lokalitách je stimuluje k tvorbě vlastních a veřejnosti otevřených kulturních center nebo událostí. V některých městských částech vytvářejí občané (zejména mladší generace) nabídku veřejných kulturních služeb pro potřeby místní komunity zcela nezávisle na samosprávě. Klíčovým problémem je právě komunikace a schopnost spolupracovat s důvěrou a propojit programovou nabídku např. spontánně vznikajících sezónních kulturních center s managementem stávajících místních kulturních zařízení. Pro lokální kulturu a komunitu je potřeba vytvořit kvalitní místa a příležitosti k setkávání. Bez komunikace občanů a samospráv a bez prostorů pro tvůrčí dialog se nelze lokální život posilovat ani budovat. Jedině podpora místního kulturního klimatu může městu přinést kulturní hodnoty pro obyvatele v jednotlivých lokalitách města. Význam aktivního zapojení obyvatel do tvorby města spočívá v podpoře lokální kulturní rozmanitosti, kterou lze docílit zapojením co nejširšího spektra účastníků (včetně menšin) do rozhodovacích procesů o podobách veřejných prostranství, územního rozvoje a budoucnosti lokality.²³

Problémem kulturní nabídky v lokalitách je absence konkrétní poptávky městských částí po aktivitách, které nabízejí duševní a vzdělanostní kultivaci, a které se podílejí na osobnostním rozvoji obyvatel.²⁴ Funkční kulturní zařízení musí samospráva vnímat především jako odborného partnera při realizaci svých úkolů. Role kulturních zařízení by také měla být ukotvena v kulturních politikách a strategických rozvojových dokumentech městských částí. Cílem by mělo být posílení kulturních center jako ohnisek místního rozvoje, prosperity a komunitního života. Potenciálními tématy politik by měly být:

- nové strategie zapojení kultury do plánování udržitelného rozvoje území
- vzdělávání v příkladech dobré praxe (zkušenosti veřejné správy se zapojením kultury do strategického plánování)
- synergie různorodosti veřejných kulturních služeb a udržitelného rozvoje lokality
- vznik mezigeneračních center
- revitalizace místních knihoven ve spolupráci Městské knihovny a samospráv městských částí
- pravidelná a profesionální hodnocení přínosů kulturních zařízení k rozvoji místní komunity

Doporučení:

- A. Zapojit do programování a managementu kulturních zařízení úspěšné organizátory sezónních kulturních center. Nabídnout pracovní příležitosti absolventům uměleckých škol a zástupcům kulturních a kreativních průmyslů,** kteří se stejně nezávisle zapojují do udržitelnosti kvality městského prostředí a mají často své organizace z oblasti kulturního a kreativního průmyslu. Tato generace (designéři, architekti, filmaři, módní návrháři apod.) plní úlohu aktérů lokálního rozvoje a míst a jsou novým typem občansky aktivních profesionálů, kteří se angažují ve veřejném prostoru v obecně prospěšných iniciativách, při řešení různých kauz a v participativním plánování města.
- B. Funkční kulturní zařízení by samospráva měla vnímat jako odborného partnera při realizaci svých úkolů,** kterými jsou:
 - zajišťování veřejných kulturních služeb pro obyvatele a návštěvníky města
 - podpora občanské společnosti, komunitního rozvoje a participace při kultivaci dané lokality
 - zajišťování rozmanitých forem vzdělávání a volnočasového vyžití pro všechny generace
 - podpora integrace cizinců a sociálně vyloučených skupin obyvatel

²³ Analýza pro Strategický plán hl. m. Prahy, Živé a kreativní město, kolektiv autorů

²⁴ Analýza pro Strategický plán hl. m. Prahy, Živé a kreativní město, kolektiv autorů

- C. **Využít pro doplnění deficitů vybavenosti kulturními zařízeními stávající infrastrukturu.** Na území kompaktního města existuje síť infrastruktury ze zavedených a fungujících organizací a institucí (ZŠ, ZUŠ, DDM, Sokol, církve, sportovní kluby), **kteřá by vhodnou adaptací mohla poskytovat kulturně-komunitní funkce obyvatelům v lokalitách.** Zároveň je možné lépe pracovat s rozvojovými územími a začlenit tyto funkce do jejich proměny.

Seznam použitých zdrojů

KOLEKTIV AUTORŮ: *Analýza kulturního prostředí Prahy pro aktualizaci Strategického plánu hl. m. Prahy*, IPR Praha, 2014

AGENTURA MEDIAN: *Analýza Životní styl a rodinné hodnoty v Praze, exkluzivně pro IPR Praha*, 2014

NANCY DUXBURY: *Cities, culture and sustainable development*, CES, University of Coimbra, Portugal 2012, http://www.ces.uc.pt/myces/UserFiles/encontros/1097_DUXBURY_Torres_Vedras_05.09.2012.pdf

KOLEKTIV AUTORŮ: *Our Creative Diversity, UNESCO report on Culture and Development*, Paříž, 1996

GRAEME EVANS: *Cultural Planning, an Urban Renaissance?*, Routledge, Londýn, 2001

KOLEKTIV AUTORŮ: *Multifunctional landscape, motives, concepts and perceptions, VOL.1., Theory, Values, History*, WIT Book Press, 2004

KOLEKTIV AUTORŮ: *Prezentace projektu Radlická – kulturní sportovna*, na www.hithit.com

TÝM CityBEE: *11 kouzelných míst, která od teď vládnou Praze*, 2015, <http://www.citybee.cz/aktuality/970-20/11-kouzelnych-mist-ktera-od-ted-vladnou-praze/>

KOLEKTIV AUTORŮ: *Culture: a driver and enabler of sustainable development*, UNESCO, Květen 2012 <https://en.unesco.org/post2015/sites/post2015/files/Think%20Piece%20Culture.pdf>

KOLEKTIV AUTORŮ: *Územně analytické podklady, IPR Praha, březen 2015* <http://www.iprpraha.cz/uap>

BRABEC, T.: *Analýza a prognóza demografického vývoje Prahy*, IPR Praha 2015

Demografie, bydlení a veřejná vybavenost: Kultura
Analýza vybavenosti a dostupnosti kulturních zařízení ve vztahu ke komunitnímu rozvoji v Praze

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy
Vyšehradská 57, 128 00, Praha 2

AUTOR

Mgr. Šárka Havlíčková, e-mail: havlickova@ipr.praha.eu

TECHNICKÁ SPOLUPRÁCE

Renata Procházková

Mgr. Jana Irová – sekce prostorových informací IPR Praha

GRAFICKÝ NÁVRH TITULNÍ STRANY

Ing. Jakub Pechlát

první vydání / 16 stran

© IPR/SSP/OAP, Praha, 2015-06

Demografie, bydlení a veřejná vybavenost: Kultura
Analýza vybavenosti a dostupnosti kulturních zařízení ve vztahu ke komunitnímu rozvoji v Praze

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy

ISBN 978-80-87931-37-0

ISBN 978-80-87931-38-7 (pdf)